

לשמוע קול תורה – מצווה בפרשה

פרשת שלח לך

העדה הטובה הזאת

על פי ההלכה אין אומרים דבר שבקדושה בפחות מעשרה גברים:

אומרים קדיש. ואין אומרים אותו בפחות מ' זכרים בני חורין גדולים שהביאו ב' שערות, והוא הדין לקדושה וברכו שאין נאמרין בפחות מעשרה (שולחן ערוך אורח חיים נה, א).

מקורו של דין זה נלמד בגמרא במסכת מגילה:

מנא הני מילי? אמר רבי חייא בר אבא אמר רבי יוחנן: דאמר קרא "ונקדשתי בתוך בני ישראל" – כל דבר שבקדושה לא יהא פחות מעשרה. מאי משמע? דתני רבי חייא: אתיא תוך תוך, כתיב הכא "ונקדשתי בתוך בני ישראל", וכתיב התם "הבדלו מתוך העדה", ואתיא עדה עדה, דכתיב התם "עד מתי לעדה הרעה הזאת", מה להלן עשרה – אף כאן עשרה (מגילה כג, ב).

ביאור הדברים: בפרשת אמור נאמר "ונקדשתי בתוך בני ישראל" (ויקרא כב, לב). מכאן שהקדושה חלה בתוך ציבור. ומהו ציבור? דרך לימודים שונים הגיעו חכמינו לפסוק בפרשתנו:

עד מתי לעדה הרעה הזאת אשר הקמה מלינים עלי את תלנות בני ישראל אשר הקמה מלינים עלי שמעתי (במדבר יד, כז),

המונח "עדה" אינו מתייחס ליחידים אלא לציבור, וה"עדה הרעה" של המרגלים מנתה עשרה גברים שדיברו לשון הרע על ארץ ישראל. מכאן שדין של ציבור חל כשיש עשרה גברים – וזהו הציבור הנדרש לכל דבר שבקדושה.

לימוד זה נושא עימו הוראה חשובה הנובעת מזהות האנשים שיצרו את העדה: המרגלים היו רשעים – ואף על פי כן הם נחשבים חלק בלתי נפרד מעם ישראל. מכאן שאפשר לקיים מניין עם אנשים שאינם מקיימים מצוות, שהם בוודאי טובים מאותם המרגלים שרצו למנוע מעמם להגיע לארצם. וכך פסק להלכה הרב משה פיינשטיין בתשובה לשאלה אם מותר בשעת הדחק לצרף מחללי שבת למניין:

[...] בעית ר' ירמיה בתשעה ישראל ונכרי אחד שאינו מחויב אלא בכולהו ישראל, דאתיא תוך תוך ממרגלים שהיו כולהו ישראל כדפרש"י, והתם הא היו כופרין בפרהסיא שגריעי ממחללי שבתות, עיין בערכין דף ט"ו. אלמא שלזה עדיפי מומרים מנכרים, אם כן בהכרח שגם לענין לומר דברים שבקדושה מצטרפי (שו"ת אגרות משה אורח חיים חלק א סימן כג).

פירוש: ישנן עבירות מסוימות שעליהן חייב האדם למסור את נפשו אם נוכחים במקום עשרה יהודים, אך הגמרא קובעת שאם יש רק תשעה יהודים וגוי אחד אינו חייב למסור את נפשו. דין זה נלמד מהמרגלים – שאף שהיו גרועים ממחללי שבת בפרהסיה נקראו עדה, ומכאן שגם לצירוף למניין הם נחשבים ישראל.

הלכה זו מלמדת אותנו מהו המבט הנכון שבו יש להביט על יהודים שאינם שומרי מצוות – מבט הרואה בהם יהודים לכל דבר ועניין, כולל הצטרפות למניין. פסיקה זו משמעותית מאוד במהלך השירות הצבאי, שבו משרתים יחדיו חיילים דתיים ושאינם דתיים. יתרה מזו, ודאי שכל החיילים, גם אלו שאינם שומרים את כל המצוות, הם צדיקים גדולים בזכות מסירתם לעם ישראל.

שאל דוד בוצ'קו